

GUNNAR WETTERBERG

Svar till Jonasson och Rabinowicz

Lars Jonasson och Ewa Rabinowicz koncentrerar sina kritiska kommentarer till mitt förslag om brukarstöd. Åtskilliga av de problem de tar upp har jag faktiskt själv berört i rapporten, och jag har också reserverat mig för att jag inte kunnat gå in på vilka effekter förslaget kan få. För det fortsatta arbetet kan deras probleminventering säkert vara till nytta.

På några punkter synes emellertid deras kritik mer vara frukten av deras egna – outtalade – antaganden än nödvändiga följder av vad jag föreslagit.

”Det är krångligt”, konstaterar de om brukarstödet. Det behöver det inte vara. I andra delar av sin kritik utgår de från att brukarstödet skulle läggas ovanpå det taxerade nettot av jordbruksfastighet. I så fall blir brukarstödet en administrativt mycket enkel stödform – den myndighet som betalar ut stödet behöver bara ta in uppgiften om jordbruksinkomsten från skatteförvaltningen och tillämpa brukarstödet regler om procentsats, golv och tak.

Sedan är frågan hur allvarligt man ser på att brukarstödet kan omfatta andra verksamheter än de som täcks av dagens reglering. Till en del tror jag att detta är en önskvärd utveckling. Det nuvarande stödet har låst näringen i de reglerade verksamheterna, det bibehållna gränsskyddet skulle ha samma effekt (eftersom gränsskydd som mest kan bli aktuellt för de nu reglerade produktionsgrenarna), och brukarstödet kan uppmuntra en breddning av verksamheten. Att skogsinkomster inkluderas är kanske alldeles utmärkt, om man – som ofta hävdats – vill främja avverkning och kombinationsjordbruk.

Vill man inskränka vad som kan få stöd har man två möjligheter. Det ena är att

förändra taxeringen – jag håller med om att det är orimligt med brukarstöd för arrendeintäkter, men det problemet kan man faktiskt lösa genom att särredovisa dem. I så fall skulle kopplingen till skattesystemet fortfarande kunna vara ganska enkel. Den andra är att den utbetalande myndigheten får komplettera underlaget med uppgifter från brukarna själva, om man inte vill att stödet ska utgå ”till verksamheter utanför själva livsmedelsproduktionen”. En sådan begränsning gör naturligtvis systemet administrativt mer krävande – men den har Jonasson/Rabinowicz hux flux infört på egen hand, utan stöd vare sig i dagens jordbrukspolitik eller i min rapport.

Flera av Jonasson/Rabinowicz resonemang verkar bygga på deras egna – inte redovisade – antaganden om var pris- och stödnivåer skulle hamna. De påstår att ”marker som idag betecknas som marginaljordar kommer överhuvudtaget inte att ge något positivt netto efter prissänkningarna”, men att däremot de som köper gårdar i bördiga delar av landet kommer ”att få betala minst lika mycket som idag” därför att ”subventioneringen kapitaliseras”. Det tycker jag är lite slarvigare än man väntar sig. Jag har uttryckligen sagt att jag inte föreslår några nivåer, men att syftet är att sänka den samlade stödnivån, att det är önskvärt med en geografisk omfördelning, och att det i de bördiga delarna av landet vore möjligt att helt avstå från brukarstöd. Hur Jonasson/Rabinowicz ”vet” vad förslagen skulle leda till förstår jag inte, och i varje fall när det gäller slättjordbruken måste de ha gjort ett rejält felslut.

Jag förstår heller inte hur jag skulle kunna ha underskattat avregleringens effekter på prisbildningen, eftersom jag aldrig försökt beräkna dem. Däremot är Jonasson/Rabinowicz resonemang i dessa stycken grovt förenklat. Att vi idag har en överproduktion av spannmål beror naturligtvis just på avsättningsgarantierna. Om man beslutar sig för att avskaffa garan-

GUNNAR WETTERBERG
förestår ESOs sekretariat vid
Finansdepartementet.

tierna så kommer detta omedelbart att sätta igång en anpassningsprocess inom jordbruket, där en minskning av arealen och intensiteten redan vid nästa skörd kommer att ha reducerat överskottet. Inte ens spannmål är heller en homogen vara, utan åtskilliga kvaliteter och betydande kvantiteter kommer redan från början att betalas till ett pris över den inhemska "spot-marknadens" pris. Hur mycket mer blir beroende av tullens höjd, som således i allra högsta grad har ett intresse för reformens utfall. Jonasson/Rabinowicz föreställning om ett 40-procentigt prisfall överlever inte verklighetens dynamik och nyanser.

Flera av Jonasson/Rabinowicz invändningar beror på att de valt en annan referenspunkt än jag, sitt ideala system – vad det nu är – i stället för det faktiskt existerande jordbruksstödet. Så förhåller det sig med deras rubrik. Visst skulle brukarstödet ge mest åt dem som får störst överskott, men eftersom det införs för att kunna *sänka* stodvolymen och omfördela en del av det helt avkastningsberoende prisstödet, så kommer det system jag föreslagit att vara betydligt mindre regressivt än det nuvarande.

Sak samma med deras avslutande "effektivitetsinvändning". Att brukarstödet hjälper etablerade företag mer än de nystartade än naturligtvis riktigt i förhållande till en tillvaro utan stöd alls. Men i jämförelse med dagens situation – och den har nog ett visst intresse i en förändringsinriktad rapport – är bilden inte lika enkel. När den samlade stödnivån reduceras kommer detta rimligen att verka i riktning mot sänkta fastighetspriser. Det betyder att de etablerade brukarnas förmögenhet minskar, enligt mitt förslag utan att någon särskild kompensation utgår för detta. För de relativt nyetablerade, som fortfarande har lån på sina fastigheter, har jag i min rapport räknat med dels statliga insatser från fall till fall, dels att fordrings-

ägarna tvingas skriva ned sina lån. För dem som ännu inte hunnit köpa gård kommer reformen att reducera etableringskostnaderna. Redan i dag överkompenenserar prisstödet de etablerade brukarna – när den samlade stödnivån sänks och effekterna på fastighetspriserna tas med i bilden, så tror jag att de yngre brukarnas relativa ställning kommer att förbättras.

Min viktigaste invändning mot Jonasson/Rabinowicz kritik är att de gjort polemiken för lätt för sig. De "förstår" inte varför något inkomststöd behövs, "eftersom inkomst målet, och det med rätta, har avfärdats". Men syftet med min rapport var att skissera en politiskt genomförbar omläggning inom ramen för de av riksdagen givna målen, inte att utforma ett analytiskt oantastligt system. Av de givna målen är inkomst målet ett av de mer framskjutna – realpolitiskt kanske det tyngsta – och därför hjälper det inte hur mycket jag och andra kritiker än "avfärdar" det: likväl rör hon sig. Åtminstone hittills...

Att jag föreslår ett direkt inkomststöd beror på att jag tror att det är en politiskt nödvändig förutsättning för att uppnå en sänkning av det samlade stödet, en övergång till tullar och ett avskaffande av avsättningsgarantierna. Om en omläggning ändå blir av, så gläder jag mig åt att ha fått fel, men skulle reformsträvandena mynna ut i sanden därför att man inte varit beredd att betala ett brukarstöd (eller det i och för sig sämre arealbidraget), så har det bästa blivit det ondas synnerlige vän. Det är frestande att spekulera över, hur många nådaår de mest renläriga frihandlarna har gett jordbruksprotektionismen genom att oförtrutet tillhandahålla den hotbild LRF-ledningen behöver. . .

Reaktionen på och efterspelet till rapporten tror jag visar, att det ibland kan vara värt att skita ner fingrarna för att få stenar i rullning.